

МУБАРАКРАЙ!

13-январь тарихда Россия-дин печатдин югъ яз гъатнава. Им неинки са печатдин хиле кьуллугъчийрин, гъагI газетрин гъаф къадар дустарин, мухбиррин, СМИ-рин ветеранрин суварин я. Печатдин изданийри чи общество-да важиблу везифаяр тамамарзава. Абур чун агудзавай, чи яшайишдин дережа хкажуниз датIана виликди рум гузвай, халкъдин культура ва адетар хъуниз кьуллугъзавай зурба чешмеяр я.

Чи района «Цийи дуьнья» газет чапдай акъатиз 90 йисалай гъаф я, АТВ-дин кIвалахдин ерини кьвердавай хкаж жезва. Массовый информациядин чкадин идарайрин кьуллугъчийри чпин вилик квай везифаяр дериндай аннамишзава. Чна вири журналистриз, печатдин ветеранриз абурун пешекарвили сувар рикIин сидкъидай мубарак-зава. Къуй куь чанар сагъ, къеле-мар хчи ва яратмишунин къуватар артух хьурай!

«Ахцегъ район» МР-дин кьил
О.М.АБДУЛКЕРИМОВ
Райсобранидин председатель
А.-К.Н.ПАЛЧАЕВ

РАЙАДМИНИСТРАЦИЯДА СОВЕЩАНИЕ

РАЙАДМИНИСТРАЦИЯДИН АППАРАТДА КАДРИЙРИН ДЕГИШВИЛЕР

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

14-январдиз райадминистрациядин залда райондин активдин алуькнавай 2020-йисан сифте совещание хъана. Сифте гаф рахуналди ва йикъан месэляяр райж авуналди, ам Ахцегъ муниципалитетдин кьил Осман Абдулкеримова ачухна ва киле тухвана.

Совещание райадминистрациядин аппаратда кадрийрин дегишвилер малумарунилай эгечIна. ИкI, райадминистрациядин килин заместителвили везифаяр яргал йисара гъакъисагъвилелди тамарунай муниципалитетдин Гьурметдин грамота гуналди Шуаев Алмас Исмаилович, яшар 70 йис тамам хъуниз килигна, райондин килин меслятчивиле тайинарна ва райондин килин заместител-вилин жавабдар кьуллугъ вичи райадминистрациядин крар идара ийизвайди тир Агъасиев Вадим Абдулхаликовичал ихтибарна.

Райадминистрациядин крар идара ийизвайди тир цийи кьуллугъчи яз Ахцегъ погранчагъуна финуправленидин начальни-вили кьуллугъдилай отставкадиз экъечIнавай Исламов Имамудин Исламович къалурна. Моллалиев Сердер Феталиевич МБУ «УСЕЗ»-дин (эцигунрин сад тир заказчик-дин управление) начальниквиле эгична. Райондин регъберди цийи кьуллугъчийриз чандин сагъвал ва тапшурмишнавай кIвалахар район вилик тухунин рекъе агалкъунар хъун мурад тирди кьейдна. Чпин нубатда, цийи кьуллугъчийри чпиз авунвай ихтибардиз вафалу жериди малумарна.

Къвед лагъай месэладай муниципалитетдин экономикадин отделдин начальник Мегъамед Касимова кьейд авурвал, алаатай йисуз налогрин пландин тапшур-ругъар гъам эменнидай ва гъам чилин налогдай 100 процентдин тамамарна. Алай вахтунда СП-рин вири администрацийриз цийи йисан налогрин планар ганва. Чилер ва капиталный эцигунар (ОКС) актуализироватунай, гъагI закон-суздаказ кIвалахзавайбуру дуьздад акъулдунин гъакъиндай планар гьелелиг тайинарнава.

Райондин образованидин Управленидин начальнидин заместитель Сейфуллагъ Назарова образованидин идарайрин руко-водителриз гъар йисан аттестация вахтунда ва ерилудаказ киле тухун патал герек тир вири документар 20-январдалди гъазурна вахгун таъкимарна.

Райадминистрациядин килин заместитель Мегъамед-Рауф Гъаниева 2020-йисуз районад республикадин «Комфортная городская среда» программадай киле тухудай кIвалахрикай (цIи Хуьруьгрин ва Калукрин хуьрер аваданламишун фикирдиз къачунва) суьгъбетна.

РД-дин АХЦЕГЪ РАЙОНДИН ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

1928-йисалай акъатзава

№2 (8711), арбе

12+

ЦИЙИ ДУЬНЯ

15-январь, 2020-йис. Газет гъафтеда садра акъатзава.

Къимет 10 манат

МУНИЦИПАЛЬНЫЙ РАЙОНДА 1941-1945-ЙИСАРИН ВАТАНДИН ЧЕХИ ДЯВЕДА ГЪАЛИБВАЛ КЪАЧУРДАЛАЙ ИНИХЪ 75 ЙИС ТАМАМ ХЪУНИЗ ТАЛУКЪ СЕРЕНЖЕМРИЗ ГЪАЗУРВАЛ АКУНИН ВА АБУР КЪИЛЕ ТУХУНИН РЕКЪЯЙ «АХЦЕГЪ РАЙОН» МР-ди 2019-ЙИСАН 26-ДЕКАБРДИЗ КЪА-БУЛНАВАЙ 258-НУМАДИН

КЪАРАР

1941-1945-йисарин Ватандин Чехи дяведа Гъалибвал къачур-далай инихъ 75 йис тамам хъуниз талукъ серенжемриз гъазурвал акунин мураддалди **къарар акъ-удзава:**

1941-1945-йисарин Ватандин Чехи дяведа Гъалибвал къачур-далай инихъ 75 йис тамам хъуниз талукъ суварин серенжемриз гъа-зур хъунин ва абур киле тухунин план тестикъарин.

1941-1945-йисарин Ватандин Чехи дяведа Гъалибвал къачур-далай инихъ 75 йис тамам хъуниз талукъ суварин серенжемриз гъа-зур хъунин ва абур киле тухунин тестикъарин комитетдин со-

став тестикъарин.

Хуьрерин килери, муници-пальный райондин идарайрин ва тешкилатрин руководителри Гъалибвили Ийкъаз талукъ су-варин серенжемриз гъазур хъунин ва абур киле тухунин планар тестикъарин.

И къарар райондин «Цийи дуьнья» газетда чап ийин ва «Ахцегъ район» МР-дин офици-альный сайтда тван.

И къарар тамамарунал гуьзчи-вал тухун «Ахцегъ район» МР-дин килин заместитель А.И.Шуаевал тапшурмишин.

**«Ахцегъ район» МР-дин кьил
О.М.АБДУЛКЕРИМОВ**

ШАДВИЛЕР ЯРГЪАЛДИ ДАВАМ ХЪАНА

Зайнаб ГЪАМЗАЕВА

Алатай йисан 30-декаб-рдиз Ахцегъ РДК-дин тамашачийрин залда алуькзавай цийи йисаз талукъ яз чIехи концерт киле фена. Ам Эмирсултан ва Мадрид Бе-гееври «Цийи йис» манидалди

квез вирибуруз рикIин сидкъидай сагърай лугъуз кIанзава. Къуй чи район мадни винеда хьурай. Квез алуькзавай цийи йис рикIин сид-къидай мубаракрай. Чи жегъилриз вилик фидай къуватар, рекъер ар-тух хьурай! Куь чанар сагъ, рикIер шад, чи района шадвилер мадни артух хьурай!

ачухна. Цийи йисан межлис УКСМПИТ-дин начальнидин заместитель Сулейман Сулейма-нова киле тухвана. Тебрикдин гаф рахун патал ада сегънедиз «Ахцегъ район» МР-дин кьил О.М.Абдулкеримов теклифна. Ада кьейдна:

– Гьурметлу районгъалияр! Къе чун ина алуькзавай цийи йис шад гъалара къаршиламишун патал кIвагI хъанва. Гъар йисан эхирда адан нетижаяр къадай адет ава. Лугъун хьи, акъатзавай йис чи районгъалияр патал гъаф берекатлуди тир. Чи гъар са кьез-вай йис алаатай йисалай берекатлу жезва. И кар къазанмишун куь алахъунрин еке пайни ква. Заз

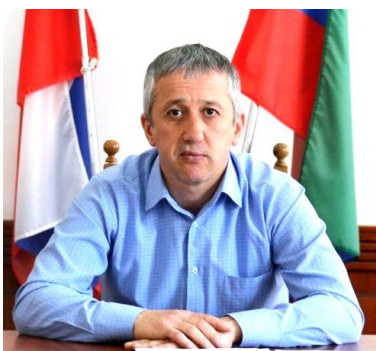
Инал О.М.Абдулкеримов гъагI шаз района киле тухвай кIвалахрикайни тайиндиз рахана. Ада вичиз важиблу проектар уь-муьрда киле тухуз куьмек авур-буруз, район вилик фин патал пу-лар ахъайнавайбуруз ва амай вири зегъметчийриз рикIин сидкъидай чухсагъул лагъана. Къведай йисан планрикай куьрелди суьгъбетна ва абур вахтунда килиз акъуддайдик еке умуд кутуна.

Гуьгъуьнай ада райондин бязи идарайрин кьуллугъчийриз Гьурметдин грамотаярни гана. Абурун арада аялрин яратми-шунин КIвалин муаллим Энвер

→2

РАЙОНДИН СОБРАНИДИН НУБАТДИНДИ ТУШИР 47-ЗАСЕДАНИЕ

М.НАРИМАНОВ

Алатай йисан 30-декаб-рдиз муниципалитет-дин администрацияда «Ахцегъ район» МР-дин 6-со-зъвдин депутатрин Собранидин нубатдинди тушир 47-заседание киле фена. Ам райондин депу-татрин Собранидин председатель Абдул-Керим Палчаева ачухна ва киле тухвана. 2020-йис ва 2021-22-йисарин пландин девир патал «Ахцегъ район» МР-дин бюджет къабулуниз талукъ асул месэладай райадминистрация-дин финансрин управленидин бюджетный отделдин начальник Ибрагъим Ибрагъимова доклад авуна. Ада депутатрин фикирдиз 2020-йис ва 2021-2022-йисарин пландин девирда къалурнавай бюджетдин проект гъана.

ИкI, докладчиди кьейд авур-вал, 2020-йис патал райондин бюджетдин доходрин прогноз 2019-йисуз район яшайишдин ва экономикадин рекъай вилик фи-нин гуьзлемишзавай негичайрин бинедаллаз туькIуьрнава. Рай-ондин бюджетдин доходрин къа-дар гысабзавайла, 2020-йисан 1-январдилай кардик акатзавай налогрин ва сборрин гъакъин-дай Россиядин Федерациядин законодательстводик кухтунвай ва чебни 2019-йисуз къабулнавай дегишвилер ва алаваяр фикирда къазвай. 2020-йис патал район-дин бюджетдин асул тереф – им госполитикадин, Россиядин Федерациядин Президентдин ва Дагъустан Республикадин Къилин Чарара теклифнавай приоритетар килиз акъудун

я. Абур агъалийрин уьмуьрдин дережа ва ери хкажунихъ, эко-номика дурумлудаказ вилик фин таъминарунихъ, гележегда мадни вилик фин патал шартIар яратми-шунихъ рекъе тунва.

Муниципалитетдин бюджетда хилерай бюджетдин харжийрин пай артухарун фикирдиз къа-чунва. Зегъметдин гъакъи гунин харжияр Россиядин Федераци-ядин Гьукуматдин, Россиядин Минтруддин тапшуругъар ва Россиядин Федерациядин Прези-дентдин майдин Указар фикирда къуна къабулнава. Идалайни гъейри, МРОТ хкаж хъун ва культурадин, муниципальный идарайрин алава образованидин кьуллугъчийрин зегъметдин юкъ-ван гъакъи 9 процентдин хкажун ва 2020-йисан 1-октябрдилай гуьзлемишзавай инфляциядин дережа 3,0 процентдин хкаж хъунихъ галаз къадайвал, маса категориярин кьуллугъчийрин зегъметдин гъакъини хкажун фикирда къуна.

2020-йис патал райондин бюджет арадал гъизвайла агъа-дихъ галай месэляяр килинбуру яз гысабнава: государстводи промышленностдин ва агро-промышленный комплексдин тереф хуьн; бюджетдин хиле кьуллугъчийрин доходар хкажун; етим аялар ва диде-бубайрин къа-юмвал авачиз амуькнавай аялар финансрин рекъай хуьн; хуьруьн чкада кIвалахзавай ва яшамиш жезвай пешекарриз финансрал-ди куьмек гун ва икI мад. Гъа икI, муниципальный райондин бюджетдин доходрин умуми къадарди 543129,2 агъзур ма-нат тешкилда. Адакай 420083,2 агъзур манат республикадин бюджетдай къачудай бюджетрин аралух трансфертрин къадар я.

2020-йис ва 2021-2022-йиса-рин пландин девир патал «Ах-цегъ район» МР-дин бюджет рейсавдилелди къабулна. Гъа иналди райондин депутатрин Собранидин нубатдинди тушир 47-заседаниди вичин кIвалах куьтагъна.

42 МИЛЛИОН МАНАТ ХАРЖДА

Даглесхоздин делилралди, 2020-йисуз «Тамар хуьн» тIвар алай региональный проект уь-муьрдиз кечирмишун патал Дагъ-устандиз 41,6 миллион манат чара авун фикирдиз къачунва. Республикадиз федеральный бюджетдин субвенция «Эколо-гия» тIвар алай милли проектдин сергъятра аваз рекъе твада. ИкI,

514 гектардин майданар кунвай тамар кIвачел акъулдуниз 13,3 миллион манат, 5,5 килограмм тумар гъазуруниз 3,5 миллион манат, тамун майишатдин техника ва тадаракар маса къачуниз 5,1 миллион манат, тамар цIаяр кун-рикай хуьдай техника ва тадара-кар маса къачуниз 19,7 миллион манат харждайвал я.

ОТКРЫТ ПРИЕМ ПРЕДЛОЖЕНИЙ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЦЕЛЕЙ РАСХОДОВАНИЯ ФЕДЕРАЛЬНОГО ГРАНТА

Жители Дагестана могут высказать свои предложения по освоению средств федерального гранта, выделенного Правительством Российской Федерации за эффективную работу руководства республики.

Согласно Распоряжению Правительства РФ от 30 ноября 2019 года №2875-п, за достижение значений показателей для оценки эффективности деятельности органов исполнительной власти субъекта Дагестану выделен грант в сумме 1267950,1 тыс. руб.

По инициативе Главы Республики Дагестан Владимира Васильева решение о том, куда будут направлены средства, будет принято исходя из перечня приоритетных направлений, сформированного по итогам общественного обсуждения.

Формирование перечня приоритетных направлений по освоению средств федерального гранта осуществляется в три этапа.

На первом этапе, который продлится до 22 января, представители общественных организаций, профессиональных союзов, бизнес-сообщества и все заинтересованные лица могут представить свои предложения с обоснованием их целесообразности любым удобным способом:

- отправить на электронную почту minec@e-dag.ru или post@minec-rd.ru (с указанием ФИО и краткого описания предложения (в теме письма необходимо указать «Предложения по расходованию гранта»))

- оставить отклик на официальных страницах Минэкономразвития РД в социальных сетях ([Instagram](#), [Facebook](#)).

По завершении первого этапа будет проведен анализ поступивших предложений и сформирован перечень популярных предложений (не менее 5 по каждому направлению) по отраслевым направлениям, который будет представлен для онлайн-голосования. Второй этап продлится до 11 февраля 2020 года.

При формировании перечня популярных предложений будет учитываться социально-экономический эффект от их реализации, требования законодательства о разграничении полномочий между публично-правовыми образованиями, а также использование возможностей имеющихся инструментов и ресурсов.

На третьем этапе перечень приоритетных предложений (не менее 3х предложений по каждому направлению) по итогам онлайн-голосования будет направлен руководству республики для принятия решения.

ШАДВИЛЕР ЯРГЪАЛДИ ДАВАМ ХЪАНА

1←

Асалиев, УО-дин экономикадин отделдин начальник Уллубий Эфендиев, Хуьруьгрин участокдин больницадин килин духтур Майлудин Рамазанов, райветлечебницадин заведиш Жульетта Гъажикъулиева, ЦЗН-дин инспектор тир Бэла Эфендиева ва Белла Асланова, КЦСОН-дин 1-отделенидин заведиш Лейла Аливердиева, «Соколенок» твар алай аялрин бахчадин тербиячи Назлухан Дагъларова, Къурукалрин, Къакарин, Цуруьгрин СОШ-рин сифтегъан классрин муаллимар тир Севли Эскендерова, Женета Велиева ва Мадина Абдулгъафарова, УКСМПТ-дин начальникин заместитель Сулейман Сулейманов авай.

Райондин художественный самодеятельностдин коллективди тамашачийрин гуьгъулар чпин манийралдини кьуьлералди, кон-

курсералдини викторинайралди шадарна. Мярекатдин тамада Сулейман Сулейманова малумариз, сегънедиз РДК-дин гъевескар артистар тир Зульфия Велиева, Таира Муспагъова, Рубаба Къурбанова, Исмаил Ризаханов, Эмирсултан ва Мадрид Бегефар, гъакъни чи республикадин меркездай атанвай «Шадвал» твар алай ансамбль, гуржийрин кьуьл гъаз Ахцегърин искусствуйрин школадин тербиячийрин десте ва масабур экъечина. Гуьгъунай Идрис Шамхалован тварунихъ галай халкъдин театрдин ва культурадин управленидин кьуллугъчийри «Сада садан хатур хамир», «Выход невесты за водой» тварар алай сегънеяр къалурна. Мярекатдин вахтунда кьиле тухвай конкурсерин ва викторинайрин вири иштиракчийриз пишкешарни гана. Сувариз талукъ мярекят гурлуди ва яргъалди рикел аламукъдайди хъана.

мондин миже алава хъувуна, вири сад-садак какадарда. И къаришма ксудалди велик ишлемишда. Экуьнахъ кефсуз хъанвайилин вири лишанар квахъда.

* Чугъундур гъаф азаррин дарман я. Ада давление авайла, ивидин гемоглобин тлимил тирла, туьтгер, япар тлазвайла, нерай нефес къачуз тежедайла хъсан куьмек гуда. Чугъундур гъикъван гъаф ишлемишайтла, гъакъван хийирлу я, ада гъатта ракдин азарарни сагъаруниз куьмек гузва.

КАМАЛДИН ХАЗИНАДАЙ

- Ажалдиз мажал жедач.
- Азият такурдаз регъятвилин къадир чир жедач.
- Ам батинди ягъайди хъиз ава.
- Ам вирт гъайди чийж туш.
- Ам гафунивай тухуз жедайди туш.
- Ам руьхъ акур лам хъиз ава.
- Ам фу хъуьгуьлариз чидайбурукай я.
- Ам чиликай, цавукай хкатайди хъиз ава.

- Арачи арайрай авахъда.
- Ахмакъ ахмакъдал дуьшуьш жеда.
- Бахтлубуру бахтсузбур саймишдач.
- Бахтунин чин гузвач.
- Бубадин кваликай рушаз квал жедач.
- Бурж итимдин гъуьл я.
- Вацлу датлана гъуьлуьхъди ялда.
- Вилик вегъей квач кьулуьхъ хийимир.

НАЗИР АГЪМЕДОВАН – 110 ЙИС

АДАН КАР ВА ИРС ЭБЕДИ ЯЗ АМУКЪДА

Зурба педагог, алим, публицист, писатель Агъмедов Назир Агъабегович 1910-йисуз Ахцегърин хуьре дидедиз хъана. 1959-йисуз Н.Агъмедова «Лезгийрин махар» твар алаз члехи ктаб чапдиз гъазурна. Лезгийри ам исятдани члехи гъевесдалди келзава... Назир Агъмедова кьве сеферда (1947 ва 1957-йисар) Даггизда Етим Эминан «Хъагъай эсеррин» кватлалар чапдай акъудна. Чебни, асул гъисабдай, ада вичи халкъдин сиверай кватл хъувур эсеррикай ибарат яз.

Назир Агъмедова тарихда сифте яз Етим Эминан илимдал бинеламишнавай тамам биография кхъена. Сифте яз адан эсерриз гъахътин кьиметни гана. Назир Агъмедова Къуьчхуьр Саидан ирс кватл хъувунин кардикни члехи пай кутуна. 1948-йисуз Н.Агъмедован редакциядик кваз вич лап жегъилзамаз рагъметдиз фейи Алибег Фатагъован «Хъагъай эсеррин» кватлални акъатна.

Назир Агъмедов ХХ асирдин Гомер Стлал Сулейманахъ галаз ни мукъувай таниш тир. Сулейман вични мукъвал-мукъвал Махачкъалада Назир Агъмедовахъ илифдай. И кардин нетижа яз, Н.Агъмедова кхъенвай «Шаламра аваз фейи уьмуьр» кил ганвай рикел хкунарни арадал атана. Назир Агъабеговичан литературадин ирсиникай рахадайла, адан маса

ктабрин — «Фаргъад буба рахазва» (1964), «Вагъанда къванер» (1971), «Хъагъай произведенияр» (1977), драмадин эсеррин — «Цуькверин сувар» (1961), «Сифте къван» (1966) — тварарни кьун кутугнава. Драмадин эсерар Лезгийрин госмуздрамтеатрди сегънеламишна.

Гаф кватай чкадал лугъун, Назир Агъмедова чи милли журналистикадин диб кутурбурун сифте жергеда вичин лайихлу чка кьунва. Гъеле 30-йисара ада «Дагъустандин кесибар» газетдин литработниквиле кваллахна. Им ада Дербентда педтехникум куь-

тягъна хтанвай вахт тир.

1934-1935-йисара Даггосиздатдин редакторвиле, 1937-йисуз ВКП(б)-дин ЦК-дин патав гвай редакторринни таржумачийрин курсара келна хтайдалай кьулуьхъ мад Даггизда учебно-педагогический отделдин заведующийвиле, 1943-йисуз лезги члалал «Социализмдин пайдах» (гила «Лезги газет») акъудиз башламишайла, 1949-йисалди гъа и газетдин жавабдар секретарвиле кваллахна. 1949-йисалай адан, гекъигайла, секин уьмуьр башламиш хъана. Назир Агъабегович Агъмедов Дагъустандин школайрин илимдинни ахтармишунардай институтдин кьуллугъчивиле тайинарна. Халис яратмишунрин ва алимвилини кваллах гила кьуватда гъатиз башламишна. Институтда кваллахиз, Назир Агъабеговича 1965-йисуз Бакуда педагогикадин илимрин кандидатвиле диссертацияни хвена.

Илимдин и идарада кваллахай саки 20 йисан вахтунда Назир Агъабеговичан гъиликай методикадин цудралди пособиар, учебникар, ктабар хкатна. И дуьньядал ам 60 йисуз яшамиш хъана. 40 йисуз ада вичин уьмуьр ва алахъунар акъалтзавай несиляр тербияламишуниз, халкъ савадлу ва агъваллу авуниз бахшна. Адан кар ва ирс эбеди яз амуькдайди я.

ДАГЪВИЙРИН АЗАДВИЛИН ЖЕНГИНИН РУЬГЪДИН РЕГЪБЕР

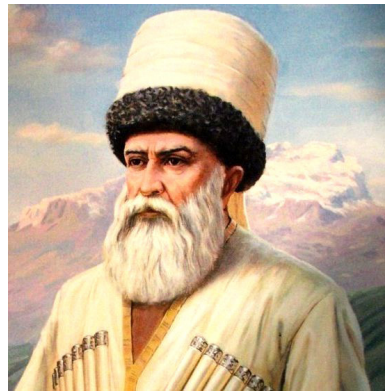
Гъемдуллагъ БАБАЕВ,
РД-дин культурадин лайихлу работник, зегъметдин ветеран

Шейх Ярагъ Мегъамед вирибуруз тларикъатдин зурба муршид, шаир, машгъур аяндар яз чидай. Адаз вичин патав атанвай касдин рикле авай хиялрикайни сирерикай гъасятда хабар жедай. Даим Аллагъдин рагъимдик кваз хъурай вич! Гъа и кар вирибуруз аламатни тир. Рикелвай сир чир хъун Аллагъди адаз ганвай дережа тирди вирибуру гъиссзавай. Са сеферда Гимры хуьрай шейх Ярагъ Мегъамед эфендидин патав Вини Ярагъиз меслят къачуз кьве кас фидайвал хъана. Абурукай сад Къазимугъаммад тир. Чкадив ага-къайла галай юлдашдиз ада: «Жув алад жуван къайгъу ая, зун ахпа текдиз адан килив фида», - лагъана. Адан далуда капач туна шейхдин патав ракъурна. Шейхдин кваллиз атайла ам бамиш сесинал салам гана, ракларал акъваз хъана. Шейхди адаз ацукъдай чка къалурна. Къайи гъал гадарна хъиз, «Ухът!» - лагъана ам хиялрик кваз ацукъна. И арада шейх пенжердин мукъув фена: «Къазимугъаммад!.. Я, Къазимугъаммад!» - лагъана эвер гана. - Вун кьежел вучиз акъвазнава?!.. Ша, буюр, кьенез ша! Вун анихъ акъвазна кланзавай хътин кас туш хъи?..

Къазимугъаммада ракларай вичин кил къалурна, «Я гъуьрметлу шейх, ваз зун, заз вун садрани акун таниш хъанвай ксар туш эхир, ваз зи твар гъикл чир хъана?!» - лагъана. Шейхди адаз «Аллагъ-Тааладин суракъдиз атанвай ксар чир жедачни бес?» - жаваб гана. Мугъамдин гил кьуна адаз вичин патав гвай стулдал ацукъун теклифна.

- Аллагъ рази хъурай валай, гъуьрметлу шейх! - лагъана мугъманди адан гъилиз темен гана, вичин пелел эцигна, гъейранвилелди устадиз килигиз амуькна.

Ахпа ам агаж хъана хажалатди кьунвай факъир хъиз акъвазавай

мугъмандихъ элкъвена: «Вун, закай бейкеф жемир, ви дердиниз завай дарман жедач! Гъикл лагъайтла, вун ви бубадихъ галаз хъел хъана вад йис я. Хъфена жуван бубадивай, аман-минет авуна келелай багъишламишун тлалаба! Аллагъни валай рази хъижеда!» - лагъана. Мугъмандин чина авай рангар гагъ лацу цал хъиз, гагъ хъипи жез, беден зурзас, вилер накъварив ацлана. «Бубади ваз изин гайила кьулуьхъ зи патав хъша. Ви дердиниз дарман завай ахпа жеда. Гъавурда гъатнани?! Атайвал секиндиз хъвач! Вун иблисдин члада гъатна гъаф вахт я. Желедай ахкъатун патал вахт-вахтунда кап! ая, кап!.. Аллагъ члехи я! Худадикай, куплуникай ваз куьмек жеда!» - лагъана устадди келелай тапшуругъ гана.

Адалай кьулуьхъ Къазимугъаммадни шейх Ярагъ Мегъамед риклин сидкидай гуьруьшмиш хъана. Шейхди адаз вугай суалриз устадвилелди жавабар гана. Маншадла гъуьл, вун халис дин, имандал рикл алай еке дережадин муаллим я. За вун яваш-яваш чирвал артухариз дережадиз хкажда. Аллагъдин куьмекдалди зи медресада муталимриз тарсар гудай муаллимвилени за вун тайинарда! И кардал вун рази тирдини заз чидат! - лагъана Ярагъ Мегъамеда.

- Аллагъ валай рази хъурай, гъуьрметлу устад! Вун мадни члехи дережайриз хкаж хъана ви рикле авай мурадрикхъни Аллагъди агакъаррай! Амин! - лагъана мугъманди. Ахпа кьведани санал дуьа

авуна, сада сад кьужахламишна.

ЧЛЕХИ ДЕРЕЖАДИН ТЛАРИКЪАТДИН РЕХЪ

Са тлимил вахтар идалай вилик Бухарада авай шейх Исмаил-эфенди аль-Куьрдемервиди шейх Ярагъ эфендидиз чар ракъурнавай. Ана кхъенвай: «Я зи стха Мегъамед эфенди, эгер ваз завай чирвилер къачуз кланзаватла, ваз гъа чирвилер ви медреседа авай Хасмугъаммад устаддивай жагъида. Эгер вун адахъ инанмиш яз икърар хъайитла, ваз сирлу чирвилер жагъида ва Аллагъдин патай ахътин дережаар кьведа хъи, вилериз такур, япариз ван тахъай ва рикли гъисс тавур хътин. А касдинни зи руьгъдин сих алакъа ава. Вунани адахъ галаз руьгъдин алакъа хуьхъ». И чар келай вахтунда, Ярагъ Мегъамед эфендин риклиз теселли гана, адан руьгъ секин хъана, адаз вичин вири мурадар килиз акъатай кван шад хъана.

Ада Хасмугъаммад эфендидиз лагъана: «Заз ви гъилик, Накъшубандия твар алай тларикъатдин рекел элячлиз кланзава, вун зи устаз хъурай». Мегъамед эфенди-ди вичи кхъизвайвал, им 1822-йис тир ва и члавуз вичин яшни 51 йисав агакънавай. Идалай кьулуьхъ Хасмугъаммад эфендиди адаз тларикъатдин чирвилер гана кьве йисан кьене ам шейхвилини дережадив агакъарна. Адаз тларикъат чирдай, муьруьдар къабулдай изин гана ва Куьре вилаятдин халкъ вири адан килив кьез эгечина. Муьруьдар йикъандавай-юкъуз артух жез хъана. Малум тирвал, гъа вахтунда Куьре пад Кизи-Кумухдай тир Аслан хандин гъукумдик квай. Амни, вичин нубатда, Урус пачагъдиз табий тир. Мегъамед-эфендидилай хандиз ва урус пачагъдин векил генерал Ермоловаз фитнеяр ийидай инсанар хъана. И ванер галуькайла, абуру тларикъатдин рекъиз кьецл гудай, къадагъа эцигдай кьарар къабулна.

(КъатI ама)

ИДРИС ШАМХАЛОВАН ТІВАР ЭБЕДИ ИЙИН

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

“...Чна, лезги театрдин бине эцигай Идрис Шамхалован мукъва-къилийри, квевай адаз тимтал (памятник) эцигунин указ акъудун тлалабзава... Чаз ам эцигунин чкайрикай сад Дербент шегьерда кардик квай лезги драмтеатрдин гъаят хкъагъун хъсан аквазва. Чна гъакъни театр авай, я тахъайтла адан патав гъай куьчейрикай садаз адан тІвар гунни адалатлувал яз гъисабзава...” Идрис Шамхалован 20 хтудлинни птулдин

къулар алай ихътин манадин арза абуру Дагъустан Республикадин Къил В.А. Васильеваз ва РД-дин культурадин министр З.А. Бутаевадиз ракъурнавай.

9-декабрдиз лезги театрдин дараматда и арза веревирдзавай собранида, чи баркаллу театрдин коллективдилай гъейри, лезги интеллигенциядин векилри, и цларарин автордини иштиракна. Арзадин манадихъ галаз кІватІ хъанвайбур театрдин директор Динара Эминовади танишарна, Идрис Шамхалов эбеди яз рикел хуьн патал им хъсан теклиф тирди къейдна. Агъадихъ чна анал рахай ксарин фикирар раижзава.

Мирзебег Мирзебегов, РД-дин халкъдин артист: “...Идрис Шамхалов члехи кас я. А четин йисара ада лезги театр арадал гъана. Чна адан зегъметдиз члехи къимет гузва. Ам зурба гъуьрметар авуниз лайихлу искуссводин устад я. Адан члехи портрет чи театрдин фойеда виридалайни хъсан чкадал ала. Шамхаловаз бюст, я тахъайтла тимтал эцигун чи фикирда фадлай ава. Амма — такъатар... Чаз театрдин фойеда Идрис Шамхалован, РФ-дин ва РД-дин халкъдин

артистрин бюстрин аллея туь-кІуьрдай фикирни ава...”

Писатель Фейруз Бадалова И.Шамхалован яратмишунрин рекъикай суьгъбетна, театрдин актерриз куьмекдай И.Шамхалован фонд ачухун ва адан тІварцІихъ премия тешикин теклифна.

Шаир Саидин Саидгъасанов: “Идрис Шамхалова Ахъегъа са гъвечли дестедихъ галаз лезги театрдин бине кутуна. Къе чун ингъе ихътин театрдин иесияр я. Адаз чи халкъдин патай аферин! Зи рикел алама, чи хуьруьз лезги театр къведайла, “Ахъегъар къевеза” лугъудайди тир... Идрис Шамхалован тІвар ва ирс хуьн патал алакьдай вири кІвалахар авун чи буржи я...”

Шаир ва алим Азиз Мирзебегов: “...Идрис Шамхалова 1905-йисуз Сураханада лезги театрдин кружок тешикина. А йисуз “Дагъустандин цуьквер” тІвар алаз абуру чин сад лагъай тамаша къалурзава. 1906-йисуз “Буржали” тамаша Ахъегъа лезгийриз чпин ватанда акур сад лагъай лезги тамаша хъана. Ахпа 1908-йисуз “Куьгъне Туьркия” тамаша къалурна. Ада пьесани вичи кхъизвай, тамашадин режиссер-

ни вич тир, актеррин ролрани вич къугъвазвай... Гъайифдалди лугъуз кІанзава хъи, Идрис Шамхалован тек са эсер — “Периханум” ама. “Буржали” пьесадин къисметни гъикІ ятла чизвач. Адан пьесаяр акъуддай касни хъанач...”

Гуьгъуьнлай собранидал рахай театрдин кийин режиссер Казбек Думаева, художник Демир Исакова, шаир Абидин Камилова, РД-дин халкъдин артистар тир Фаризат Зейналовади, Зарифа Къухмазовади, РД-дин лайихлу артист Руслан Пирвердиева и цларарин авторди ва масабур я бюст, я тимтал эцигунин, гъакъни са куьчедиз Идрис Шамхалован тІвар гунин тереф рейсавдилелди хвена.

Рикел хкин: вичин уьмуьрда И.Шамхалова вад пьеса кхъена: “Буржали”, “Периханум”, “Кавказдин даяе”, “Куругъли”, “Дагъустандин цуьквер”. Чавай къе, шаксуз, а кар къейд ийиз жеда хъи, вичин сифте пьесадалди милли театрдин бине эцигай Идрис Шамхалован тІвар куьчедиз гунизни, тимтал эцигунизни лайихлу я.

важиблу я, вучиз лагъайтла абурулай ратарин къайдалу кІвалах аслу я. Гъа са вахтунда недай чІунари бедендикай артухан глюкоза ва холестерин кхудзава.

Йикъа гъикъван ичер нез жеда? Виридуьньядин здравоохраненидин тешикатди гъар юкъуз картуфар ва крахмал квай емишар квачиз 400 грамм емишар ва салан майваар тІуьн меслятзава. Им акІ лагъай чІал я хъи, инсандивай 400 грамм ичер нез жеда. Амма и дуьшуьшда маса салан майваар ва емишар тІуьн тавуртІа хъсан я. Идалайни гъейри, ичерик квай углеводрин еке къадарди руфуна ял гъатунал, ивида глюкозадин дережа хкъаж хъунал ва иштягъ артух хъунал гъун мумкин я. Къейдин, гъа и себебдик эхиримжи вахтара духтурри ичер фу недалди тІуьн меслятзавач. И карди мадни еке иштягъ арадал гъун мумкин я.

Гъихътин ич тІуьн хийирлу я? Имни инсандилай вичелай аслу я. Сагълам инсан патал, гъелбетда, ицІи ич хийирлу я. Ич термический рекъай гъял авурла, С витамин хейлин къадарра хкатзава. И витамин ичера гъаф къадарралди ава. Маса пагъахъай, ицІи ич виридаз недай ихтияр авач. Месела, хуьрекдин кІвалинни ратарин азарри тади гузвай инсанри ицІи ичер тІуьн лазим туш. Эгер инсандихъ гастрит ва я хуквадин азар аватІа, амма и азарри чеб садрани къалурзавачтІа, ихътин ичер тІуьн къадагъа туш. Амма азар хқи хъанвай вахтунда ицІи ич чранвайдал эвезун герек я.

ИЧЕРИКАЙ ЧАЗ ВУЧ ЧИДА?

М.НАРИМАНОВ

Ичер чна гъар юкъуз ишлемишзавай суьрсетдик акатзава. Сифте килигайла абурукай чаз вири делилар чидай хъиз жеда. Къарпуз хъиз, чаз ичер хкъагъунай чирвилер герек авач ва я уьлкведин вири регионра члехи жезвай, чпихъни тІимил машгъурвал авай некъийралди ва я къарниксузралди хъиз, ичер тІуьникди зегъерламиш жедач. Амма гъафбуроз сагъламвиллиз зиян тагана ичер гъикІ дуьздаказ кІватІун, хуьн ва тІуьн лазим ятІа чизвач. Ичерин гъакъиндай чак къалабулук кутазвай суалриз Мичуринский багъдин заведиш Владимир Индолова, «Недай шейэрин ва биотехнологиядин ФИЦ» ФГБУН-дин диетолог Екатерина Бурляевади ва МГУПП-дин техилдин, фу чрадай ва кандидетервилин технологийрин кафедрадин доцент Алеся Андреевади жавабар гузва.

Ичерин битмиш хъанвайвал гъикІ тайинарда? Эгер квез куь вилик ичин гъихътин сорт (гатун, зулун ва я хуьтІуьн) кватІа чизвачтІа, адан дадунин (цуру, ширин, хуьтуьл ва я мягъкем) гъакъиндай делилар малум туштІа, икІ ийида. Ич чукІулдал пайна адан цилер ахтармишда. Абур махъван ва я чІулавни-махъван рангунинбур хъун лазим я. Им емиш битмиш хъанвайвилин лишан я.

Ичер гъикІ кІватІада? Сад лагъайди, ич битмиш хъанвайди хъун лазим я. Ам тарцелай тумни галаз атІана кІанда. Тум ичкай кхуд тавун важиблу я. Къведай йисан емишрин тІуаризни зиян тагана кІанда. Ичер чІурукІа кІватІ хъийизвай вахтунда абуруз зиян хъун мумкин я. Ичерин гатун сортар абур битмиш жедай вахтундилай фад кІватІ хъувуртІа хъсан я. Абур са тІимил вахтунда хъайитІани чилел хъана кІанда. И дуьшуьшда ичерин дадни хъсан жезва. Амма гатун ичер хуьнин гереквал авач, вучиз лагъайтІа са къве гъафтедилай абурукай са затІни амуькдач.

Ичерин зулун сортарихъ галаз регъат я — тарцелай атІутІ ва неъ. Амма къеьцел сентябрдин эхир ятІа, ичин цилер битмиш хъанватІа ва адан къен пад къадарсуз кІевиди ятІа, ичер са тІимил вахтунда тарцел тур. Ихътин ичер хуьз регъат я, ятІани вири тІуьртІани хъсан я. Идаз акси яз, хуьтІуьн сортар садлагъана тІуьн тавуртІа хъсан я. Битмиш хъанвай ичер са къадар вахтунда чилел туна кІанда. Абуру инал шекер кІватІзава, атирлу ни къачузва, абурун мягъкемвални кутугайди жезва, яни нез хуш я. Чир хъун лазим я хъи, ичерин хуьтІуьн

сортар виридалайни гъаф вахтунда амуькзава. Дуьздаказ хуьзвай вахтунда абур гатун вахтуналдини амуькзава. Гъафбурухъ гатун ичер ширин я, зулунбур ва хуьтІуьнбур цуру я лугъудай бизнесуз фикир авач. Им дуьз туш. Гатун сортар ширин я лугъуз тестикъарзавай статистикани авач. Зулун ва хуьтІуьн сортариз абурун къетІенвилер ачух хъун патал вахт гана кІанда.

Ичер гъикІ хуьда? Емишар, гъа жергедай яз абур твазвай ящикарни ктурубур хъун лазим я. И кар патал гъаф дуьшуьшра самарикай ва я чарчикай менфят къачузва. Ичер ящикдин клане санал вегъин тавуна са терихда эцигна кІанда. Емишар хуьзвай подвалра дуьзгуьн вентиляция хъун важиблу я. Анра артухан ламувал хъана виже къведач. Температура къудалай ругуд градусал къван хуьн лазим я. Ибур ичер хуьдай лап вижевай шартІар я. Абурул амал авуртІа, ичерин хуьтІуьн сортар майдал къведалди амуькда. Амма емишар хирер ва я кукварин гелер хъана виже къведач.

Промышленностдин къайдада ичер са тІимил маса жуьреда хуьзва. Ина къвердавай гъаф газдин средади къайдаламашизавай гъамбарханаар ишлемишзава. Анра ичер йисан вири вахтунда хуьдай мумкинвал ава. Сентябрьдиз кІватІ хъувунвай ичер регъатдаказ июндак къван хуьз жеда. Газдин средада кислород саки авач. Ам азотди акъудзава ва ичер «ахвариз физва». Ичер хуьнин ихътин жуьреди абурун дадуниз таъсирзавач.

Куквар гъихътин ичера пайда жезва? Зиянкар гъашаратриз ва азарриз акси дарманар мукъвал-мукъвал ягъун багъ патал гъаф

ПУД АГЪЗУРДАН ГЪАФ М.НАРИМАНОВ

Алатай йисуз Дагъустанда гъар жуьре рекъерай 13 агъзурдалай гъаф къуллугърал алай ксар жавабдарвиллиз чІугунва. Имни, 2018-йисав гекъигайла, 3000 дан гъаф я. Идан гъакъиндай республикадин прокурор Алексей Ежова малумарна. «Алатай йисуз прокурорри 70 агъзурдалай гъаф законар чІурунар винел акъулдна. Чна кхъенвай актериз килигунин не-тижайрай федеральный законодательстводихъ галаз къадайвал, 4000 дав агакъна правовой актар кхъенва ва 13 агъзурдалай гъаф къуллугърал алай ксар гъар жуьрейра жавабдарвиллиз чІугунва», — лагъана Ежова.

Адан гафаралди, алатай йисуз прокурорар къаришмиш хъайидалай къулухъ зегъметдин гъакъидин 80 миллион манатдин къадарда, гъакъни государстводин муниципальный контрактрай саки миллиард манатдин къадарда карчийрин вилик арадал атанвай бурж алуднава. Идалайни гъейри, хабар гана прокурорди, бюджетдив налогринбур тушир дохотрин 350 миллион манат агакъун таъминарнава, юридический ксариз ва кылдин карчийриз талукъ яз государстводин муниципальный гуьзчивилин органрин саки 2000 ахтармишун гъисаба къунвач.

«Бюджетдин такъатар, гъа жергедай яз медицинадиз, образованидиз, яшайишдин ва рекъерин эцигунриз, кудайданни энергетикадин комплексдин хилериз ва ЖКХ-диз чара авунвай такъатар, чуьнуьхунин дуьшуьшриз хқи ва принциплу къимет гана. Прокуроррин ахтармишунрин материалрай саки 400 уголовный дело къарагъарнава», — хабар гана республикадин прокурорди. Ада алава хъувурвал, гъилевай йисуз киле тухузвай кизгъин ва са мураддихъ рекъе тунвай кІвалах давамарда. Региондин уьмуьрдин асул хилер гележегдани декриминализация авуниз, экстремизмдиз ва терроризмдиз, коррупциядиз аксивал авуниз, яшайишдин ва экономикадин хилера, гъа жергедай яз здравоохраненидин, образованидин, зегъметдин гъакъи гунин хилера законодательство тамамарунин месэлайриз, хизан ва яш тамам тахъанвайбур, набудар ва карчийрин ичтиярар хуьниз, гъаамиша хъиз, кетген фикир гуда. 2019-йисан январдиз ТАСС-ди хабар гайивал, Дагъустанда 2018-йисан нетижайрай гъар жуьре рекъерай жавабдарвиллиз 10 агъзурдалай гъаф къуллугърал алай ксар чІугунвай.

МОБИЛЬНЫЙ ПОДСТАНЦИЯР ЭЦИГДА

Дагъустан Республикада сифте яз мобильный электростанция пайда жеда. Ам агъалияр электроэнергиядал таъминарунин рекъай нукъсанар энгелвал авачиз арадай акъудун патал тайинарнава. Дагъустандин сетевой компаниядин руководитель Владимир Сыщикова къейд авурвал, чакъ республикада трансформаторрин 209 подстанция ава. Гила чакъ 16 мегавольт-ампердин мобильный станция жеда. Эгер шегьерда са район токдикай кхудайтІа, чавай и станция гъана район токдал масадалай аслу тушиз таъминариз жеда. Им чакъ виликдай хъайи кар туш. Сыщикован гафаралди, Дагъустан и кар килиз акъудиз жедай РФ-дин тІимил субъектрикай сад я. Ада алава хъувурвал, дагъларин уьлкведа вичихъ 63 мегавольт-ампердин еке къуватлувал авай гужлу трансформатор сифте яз эцигда.

ЖЕНГЕРАНИ, ЗЕГЪМЕТДАНИ...

М.НАРИМАНОВ

А кунани даКІан душ-мандин винел ЧІехи Гъалибвал къазанмишунин кардик итимрихъ галаз санал дишегълийрини чпин лай-ихлу пай кутуна. Гъа ихътинбурукай яз Ахцегъай тир Хадижат Юсуфовна Султанова къалуриз жеда. Гъайиф хъи, дяведин йисара зенитно-артиллерийский полкуна къуллугъай адан женгинин рекъикай чакъ тамам делилар авач. Дяведин цІаярай хурудал женгинин шабагъар алаз экъечІай ада армиядай демобилизоват хъайидалай къулухъ вичин уьмуьр республикадин гамар храдай хилез бахшна. Хадижат Султано-

вади Москвада гамар храдайбурун курсара КІелунилай башламишна. Къастунин КІевивилин ва дурумлу зегъметдин нетижада ада Дагъу-стандин гъилин КІвалахдин хали-чарь вири дуьньядиз машгъурна. Х.Султановади Дербентдин гамар храдай фабрика тешилай йи-салай вичин уьмуьрдин эхиримжи йикъаралди къилин инженердин къуллугъдин везифаар тамамар-на. Адан руководстводик кваз хранвай халичарь вири дуьнья тирвал выставкайра эцигзавай ва къецепатан уьлквейриз рекъе гъаз-вай. Республикадин прикладной искусство вилик тухунин карда къазанмишнавай виниз тир агал-къунрай ва гъакъисагъ зегъметдай адаз «ДАССР-дин прикладной

искусствойрин лайихлу деятель» лагъай Гъурметдин тІвар ва «Знак Почета» орден ганай.

1977-йисуз дяведин ва зегъмет-дин ветеран Х.Султанова залан азардикди рагъметдиз фена. Алай вахтунда адан суьрет алай халича райондин край чирдай музейда хуьзва. Къенятнавай хаммалдал ва КІвалахдикай азад вахтунда хранвай и халича Дербентдин фабрикадин гамар храдайбуру чи музейдив пишкеш яз вахкана. Гъа икІ абуру Хадижат Юсуфовнадин къамат халичада эбеди авуна. Гъам женгера, гъамни зегъметда Ватан-диз вафалудаказ къуллугъай адан уьмуьр жегъилриз ватанперес-вилин тербия гунин карда хъсан чешне я.

ВИКІЕГЪ КЪАРИ

ХЪАЙИ КАР

Керам ИБРАГЪИМОВ,
педагогвилин зегъметдин
ветеран, Хуьруьгрин хуьр

Хуьруьгрин хуьруьн дагълара виликдай тирид сув авай. Гъяр сува КІвалерни аваз анра къарияр ва чубанар яшамиш жезвай. «Бир-ни» тІвар алай сувал викІегъ, рикІ зегъем, зирек, буйдиз къакъан, къуватлу Гъульум баде лугъудай са къари къведай. Вирида тамай шалада аваз КІарасар гъиз куз-вай, амма ада гъвар къуьнел алаз хкана, кукІварна кудай. Сувал та-мухъан атай вахтунда ада са фуан патал къве ккІал нисини эцигна, адав вугана, ам клара капачар туна «Ви пай гъа им я»-лагъана рекъе хутадай.

Са сеферда и дирибаш къари мад тамуз фида. Гъамиша вич фидай чкадив агакъайла, адаз вичелай са тІмил винихъай къеци ийиз-ийиз, са сев физ аквада. На-жаж гъиле авай къари килигайтІа, севре чилел ацукъна цІугъ ийизва. Къари къарагъна хъфиз башлами-шайла, севни къарагъна лап кІевиз

цІугъиз, эрчІи патан КІвачин КІаниз мез гуз, вилерилан накъвар физ акур, адан рикІай рагъимлу хиял фида. «Яраб адаз закай куьмек КІанзаватІа?» - фикирна ада. Къариди севрен амалдарвал ахтармишун патал винидихъ са 10-15 кам къачуна. Адан цІугъ секин хъана. Ам агъухъ фейила, гъайвандин сес гужлу жез хъа-на. «Валлагъ, адаз закай куьмек КІанзавай гъал я» - лагъана къари севрен куьмекиз фена. Севрен па-тава агакъдалди са 10 метр амаз ада мад КІвач хкажна адан КІаниз мез гуз, «аман заз куьмек ая» лугъудай тегъерда, вилик КІвачерив векъер чухъаз, вичин вилик гадариз акур-ла, фагъумлу къариди «Валлагъ, адаз зун вичин КІвачиз килигна КІанзава» — лагъана виликди фена.

Севрен КІвачин КІане 5 санти-метр къван алай са цаз аваз акур ада хурук квай санжахдалди ам ахкъудна, къве тупІал а чка чукъ-вена са тІмил гъуруни авадарна. «Гіла къарагъ хъвач, чан гъайван» - лагъайла, сев къарагъна хъфиз башламишна. Къарини вичин нажах къахчуна хъфиз КІвачин

хъана. И чІавуз сев чилел ацукъиз-къарагъиз, къаридиз «Вун гъиниз хъфизвайди я, ша захъ галаз» - лугъудай тегъерда мурмурариз эгечІна. «ГъикІ хъана, къей хва, хъсанвилиз писвал авуна, зун куьзуь къари, нез КІанзавани?» - лагъана къариди. Севре къил виликди авуна ам вичихъ галаз атун патал алахъунар ийиз акурла, акъуллу къариди «Адаз заз вирт авай чка къалуриз КІанзаватІа» — лагъана адахъ галаз фена.

Сев са къакъан тарцин КІаник акъвазна, къари килигун патал къил винизна гъугъ авурла, адаз ана чІижерин мугъ аваз акуна. Севни са патахъ хъфена. Гъульум бадени сувал хтана, пакадин юкъуз куьмекар галаз фена вирт хкана. Сувал алайбурузни гъардаз са истикан мулах квай вирт гана. Гъа виртІедикай зани дад акурди я. Севре Гъульум бадедиз вирт авай чка къалурайвал, гъа вахтара чи тамай са шумуд касдиз вагъши чІижерин мукар жагъайди я. Им чи сува гъакъикъатда хъайи агъ-валат я. Севре вичиз инсанди авур хъсанвилиз хъсанвал хъууна. Нетижа: хъсанвилиз хъсанвал ая — писвал ваъ!

ДИШЕГЪЛИДИ ИЧКИ ХЪУН МАДНИ ХАТАЛУ Я

«Шерифали бубадин насигъатар» ктабдай

Инсанрин тІварар къадач, амма им гъакъикъатдан хъайи кар я. Итимди КІвал-югъ, паб-аял такъаз, датІана пиянискавализ, паб лап икрагъ хъанвай.

— Я итим, вуна гъикъван хъва-да? Им гъи гъал я вал атанвайди? Чи язух авачтІа, жуван чандин хъайитІани язух ша, акъвазара тІун вуна а зегъримар? — лугъуда папа мад итим жибинда пул ама-чиз, парталарни руквад къуна, кефлидаказ хтана акурла.

— Садра жува хъухъ, вуна вун

ВАРЗ-БАЛУГЪ

Тебиатдихъ и къил, а къил авачир къван аламатар ава. Це яшамиш жезвай балугърин агъ-зурралди жинсер малум я. Алай вахтунда океанда яшамиш жез-вай КІараб квай балугърикай виридалайни заланди варз-балугъ я. Бязи уьлквейра и балугъдиз рагъ-балугъ ва я къил-балугъ лу-гъузва. Варз-балугъ вири океанра, Курильский островрин патарив гвай ятара ва Япон гъуьле жеда. Алимрин ахтармишунрал асаслу яз, саки 80 процент вахтунда и

гъикІ тухудатІа зун ахпа килигда, — жаваб гуда итимди.

Хъиле гъатда паб. Гъана стол-дал эцигна КІвалевай шуьше эрекъ хъвада адани и юкъуз итимдихъ галаз. Жеда пиян. «Гъваш якІун закуска», — лугъуз гъарайда итим-диз.

— Авач, я къейиди, гъа за не-звай шурни фу неъ жувани, — лу-гъуда тажуб хъанвай итимди.

— АвачтІа, заз чиди авай чка. Исятда нехирдай кал хкведа. ТукІвада, яда чна адан ятурдикай шишер, — лугъуз акъвазда ам гъи-

балугъар океандин 200 метрдин къван деринра жезва, муькуь вах-тунда абур 10 метрдин къван де-ринвал авай чкайриз хкаж жезва. Варз-балугъдин акунар адетдин балугъдинбурулай тафаватлу я. И балугъдал хуьруьшарни жедач. Адан яргъивал 3 метрдилайни гзаф ва къакъанвални 3 метр къван хъун мумкин я; заланвал 1600 килограммдив къван агакъда. Туьниз абур гъуьлуьн гъвечІи гъайванар, бязи балугъар ишле-мишзава.

Адет яз, варз-балугърик гъа-шаратар-куквар гзаф жеда. Куква-

ле чукІул къуна.

Пиян папан гъал акур итимдин къил къилел хтана, са гужуналди тухатмишна хъиз, ам къаткур-да. Пакад йикъан экъунахъ къил тІазвай гъайбатдай папавай, адет тирвал, вахт-вахтунда къарагъна, кал ацана ам нехирдизни ягъиз жедач. Са затІни рикІел аламач лугъуз, я хивени хкъадач ада сен-физ вичин «сев къугъун».

Дидени буба къведни пиян хъана, шехъзавай аялар акур гъа йикъалай къулухъ мад итимдини ичкидин стІал сивик хкІун хъу-вунач.

рикай азад хъун патал варз-балугъ чистильщик-балугърин патав фида ва я гъуьлуьн къушари куь-мекун патал чпин сирнавунин лув ва кІуф цин винел акъудна. Адет яз, и балугъар тек-тек яшамиш жеда. И жуьредин балугъриз чими ядни КІандач, эгер чимивал 12 градусдал къван хкаж хъайитІа, абур чеб-чпивай къакъатда, гъатта киникниьн мумкин я. Цин алемда варз-балугърин душманар гъуь-луьн асланар, касаткаяр ва акулаяр я. Вичик зарарлу зегъер токсин квайвилай инсанди варз-балугъ тІуьна виже къведач.

ПОЭЗИЯДИН ДАФТАРДАЙ

Севинжи МУРТУЗАЛИЕВА

Ви нурдикай це чаз ишигъ,
Къиямат къуз, Расулаллагъ.

УМУД ВАК КВА,
РАСУЛАЛЛАГЪ!

Пайгъамбар, вун чи — дамах,
Кіевевайла вун даях я,
А дуьньяда вун чаз — панагъ,
Умуд вак ква, Расулаллагъ.

Ви нур чи умуд, рагъ я,
Вилин экв, чи чирагъ я.
Къисмет хъунал женнет багъ,
Умуд вак ква, Расулаллагъ.

Гегенш хъуй чаз сиратІал
муьгъ,
Ви каламдиз я чун муьтІуьгъ,

Вун Аллагъдиз пара КІани,
Ви уьмметар я чун вири,
Куьмек авач валай гъейри,
Умуд вак ква, Расулаллагъ.

Чан алайла вун хъуй шифа,
Рекъир чІавуз гуьмир жафа,
Чи ибадат тефий бада,
Умуд вак ква, Расулаллагъ.

Аллагъди чаз ракъурнавай
Эхиримжи нур я Расул,
Весиятар на чаз тунвай,
Къилиз тухуз чун я гъазур.

Нурламишна на къве дуьнья,
Чилер, цавар, ятар, накъвар,
Чилин КІаник сур хъайла дар
Умуд вак ква, Расулаллагъ.

А дуьньяда къилел къведай
Сирер на чаз чирна, Расул.
Къилиз тухуз жедаТІа яраб,
Умуд вак ква, Расулаллагъ.

Хабарсуз ажал атана,
Шагъадат лугъуз тахъана,
Азраилди чан къачурла,
Умуд вак ква, Расулаллагъ.

ЧІЕХИ БУБАНИ ЧІЕХИ ДИДЕ

Чан чи чІехи буба Эди
Чан чи ширин Шекер баде.
Хуш сифетар ама рикІе,
Женнетдин нур авай чпе.

АлтІуш жедай чун куь къилел,
Силихъ галай цІийи КІвалел.
Ширин чІалар алаз мецел
Баде къведай вилик, къецел.

Карагда зи вилерикай,
Квехъ галаз фей бахтавар къар
Квез Аллагъди гуй женнетар,
Чи регъметлу буба хвейи.

Чна къени квел дамахзава,
Эди бубани Шекер диде.
Чун акъаз хвеш жедай рикІе,
Лугъудай чаз «чан зи неве».

Вахтар, девирар алатна,
ЦІийи несилар акъалтна.
Куьн чахъай лап фад галатна,
Гъайиф, а вахтар алатна.

Куьн фад-фад рикІел акъалтда,
Куь суларал къвез хъфиде.
Пирел хъиз, сурал элкъведа,
Анай заз куьн акъаз КІанда.

АкунайТІа квез лугъудай,
Зи Самирни гъана авайди.
Ам куь патав твах лугъудай,
Вич гъариб тахъун паталди.

Куь несилар Аллагъди хуьй.
Сад-садакай яргъа хъанвай.
Квез Аллагъди женнетар гуй,
Уьмуьрлукъ чакай чара хъанвай.

Ана авай куь авладар,
КІватІна вири саце хтур.
Вахтсуз атанвай жегъилар,
А дуьньядин гъавурда тур.

Чан чи чІехи бубани диде,
Динж хъуй гъана куьн эбеди.
Квез регъмет гуз чун и киле,
Квез дуьа из ава КІвале.

ДАГЪДА САВРУХ

Къукърумарна цав рахана,
Цавун рикІай цІай акъатна.
Са геренда чІурна гъава,
Чилин чинив хар агатна.

Къирмиш хъана элдин бегъер,
Хана тарар алай цуьквер.
Хураваз фин рекъер, муьквер
КІамаарай къвез гурлу селлер.

ВацІани яд жеда рагъул,
Цихъ галаз къван къведа лап
бул.

Инанмиш жеч инсан такур,
Пехъи жеда вацІ такабур.

Са гъвечІи герен алатна,
Цавун чинал рагъ хтана.
ЦІир-цІир ийиз ван ацалтна,
Тарарай нуькІвер хуьрена.

Къажгъандавай таза аш хъиз,
Чил акъвазна пар алахъиз.
Михъи цава хважамжамни
Гъар жуьредин зар алахъиз.

ЖУЬМЯ МУБАРАК

Азиз жуьмя хъуй мубарак,
Гъич гунагъар тахъурай чак.
Къилиз тухуз рехъ михъи, пак
Аллагъди чаз гурай къуват.

Беден михъи, гуьгъуьл ачух,
Иман мягъкем хъурай артух!
Гуьзетиз, кваз къалабулукъ
Мубаракиз жуьмядин югъ.

Масадбурукай рахамир,
Вахт манасуз серф ийимир.
Руьгъни, рикІни михъи ийир

Жуьмя рикІелай ракъурмир.

Пайгъамбардиз гъиз салават,
КапІни ийиз йикъа ферз вад.
Чан сагъ хъуй лугъуз ийиз дад,
Жуьмя мубарак хъурай шад.

Чун Аллагъдин регъимдик хъуй,

Дуьнья ислягъ, саламат хъуй.
КІвале гуььрмет, берекат хъуй
Жуьмядин югъ мубарак хъуй.

ЦІийи дуьнья

(Новый мир)

Учредитель:

Администрация
Ахтынского района
Республики Дагестан
Главный редактор
Д.Ш.ШЕРИФАЛИЕВ

Газета перерегистрирована Управлением федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РД 22 января 2019 г. Регистрационный номер ПИ № ТУ 05-00401.

Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авторов, которые несут ответственность за достоверность и объективность предоставленных для публикации материалов. Рукописи не рецензируются и не возвращаются. При перепечатке ссылка на «Новый мир» обязательна.

Адрес редакции и издателя:
**368730, РД, Ахтынский район,
с. Ахты, ул.Герейханова, д.33.**

Телефон главного редактора
8(988)-654-59-49

Электронная почта газеты:
newworld1928@mail.ru

ИНДЕКС 63312

Газета «Новый мир» сверстана и отпечатана в ООО «Типография-М» по адресу: г.Дербент, ул.С.Курбанова, 25. Электронная версия газеты на сайте www.akhty.ru

По вопросам качества печати обращаться в типографию ООО «Типография-М»

Время подписания в печать по графику 14.00.

Подписано в печать 14:00

Газета выходит 52 раза в год.

Тираж 1450 экз.

Заказ № _____